

Ärende: VN/2166/2026

Begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om temporär ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen (försöket om studisedlar)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sammanfattning

Borgå folkakademi anser att målet i regeringens proposition – att underlätta övergången från andra stadiet till högskoleutbildning, stödja ungas utbildningsvägar och höja utbildningsnivån – är värt att understöda. I propositionen identifieras korrekt att unga i målgruppen behöver handledning, stärkta studiefärdigheter och ett helhetsinriktat stöd vid sidan av studierna.

Folkhögskolorna svarar redan i dag på just dessa behov. De utgör ett riksomfattande nätverk som når unga utanför utbildningssystemet och erbjuder handledda, gemenskapsbaserade och målinriktade studievägar till högskoleutbildning. Även riksdagen har betonat det fria bildningsarbetets roll i att stärka tillgängligheten till högskoleutbildning.

Det aktuella förslaget utnyttjar dock inte denna befintliga struktur. Den föreslagna genomförandemodellen begränsar folkhögskolornas möjligheter att delta i försöket, trots att deras roll och styrkor erkänns. Förslaget innehåller en motsägelse i förhållande till lagstiftningen om fritt bildningsarbete när det gäller studerandeavgifter. Finansieringsmodellen säkerställer inte tillräckligt att finansieringen riktas till de aktörer som faktiskt genomför utbildning och handledning.

Borgå folkakademi anser att det i ett så betydande försök med omfattande offentlig finansiering inte är ändamålsenligt att inte utnyttja ett fungerande riksomfattande nätverk av läroanstalter. Detta försvagar försöksverksamhetens tillgänglighet, genomslag och kostnadseffektivitet.

Borgå folkakademi föreslår att:

- folkhögskolorna inkluderas fullt ut i studiesedelsförsöket från början
- studiesedeln flexibelt kan användas även för studier vid öppen högskola som ordnas av folkhögskolor

- finansieringen riktas till de faktiska genomförarna av utbildning och handledning
- modellen för samarbetsläroanstalter definieras tydligt innan försöket inleds
- finansieringen av studiesedlar inom det fria bildningsarbetet ökas och riktas till målgruppen, så att folkhögskolor kan erbjuda studier avgiftsfritt (utan behov av lagändringar)
- den tekniska lösningen (Opin.fi) inte utesluter funktioner som stöder försöksmålen
- en mer permanent lösning förbereds under försöket, där högskolornas och det fria bildningsarbetets kompetens kombineras

Borgå folkakademi betonar att målen endast kan uppnås genom att fullt ut utnyttja befintlig kompetens, strukturer och nätverk. Under försöket bör fungerande utbildningsvägar inte försvagas utan stärkas som en del av helheten.

Närmare motiveringar

1. Övergången till högskola bör stödjas mångsidigt

Borgå folkakademi anser det viktigt att särskild uppmärksamhet riktas mot övergången mellan andra stadiet och högskolan. Att underlätta övergången, höja utbildningsnivån och stödja unga vuxnas utbildningsvägar är centrala mål. Propositionen konstaterar att unga vuxna behöver noggrann studie- och karriärhandledning samt annat stöd, vilket föreningen instämmer i.

I Finland finns ett riksomfattande nätverk med 74 folkhögskolor som främjar utbildningens tillgänglighet och regional jämlikhet. Folkhögskolorna samarbetar i stor utsträckning med högskolor och fungerar redan som en väg till högskolestudier.

Folkhögskolornas styrkor är:

- att nå unga utanför utbildning
- individuell handledning och stöd i lärandet
- flexibla och studerandecentrerade studievägar
- hög genomströmning

Folkhögskolorna uppfyller redan i praktiken de mål som eftersträvas med försöket. Årligen studerar nästan 3 000 unga vuxna vid folkhögskolor utan högskoleplats, och de behöver stöd i studiefärdigheter, livshantering och karriärplanering. Under ett läsår avlägger studerande ofta 40–60 studiepoäng inom öppen högskola.

Borgå folkakademi framhåller att även riksdagen har erkänt det fria bildningsarbetets roll i att stärka tillgängligheten till högskoleutbildning.

2. Folkhögskolornas roll erkänns men beaktas inte i genomförandet

För att målen ska uppnås måste centrala aktörer vara med från början. Även om deras styrkor erkänns i propositionen, möjliggör inte modellen deras fulla deltagande. Det finns också betydande oklarheter kring handledningens ansvar och resurser.

Det konstateras att folkhögskolornas utbud inte kan inkluderas i Opin.fi före försöket, vilket enligt föreningen inte är tillräckligt. Den föreslagna modellen styr användningen av studiesedeln till högskolornas egna utbud och utesluter i praktiken folkhögskolorna.

Dessutom uppstår en lagmässig motsägelse: folkhögskolor omfattas inte av finansieringen men förhindras ändå att ta ut avgifter.

3. Finansieringsmodellen och den tekniska lösningen försvagar tillgängligheten

Finansieringen riktas till högskolor via Opin.fi, medan folkhögskolornas andel blir beroende av avtal. Detta riskerar att medlen inte når de faktiska genomförarna.

Tillgänglighet är inte bara teknisk utan även pedagogisk, regional och social. En centraliserad lösning utan folkhögskolor minskar tillgängligheten.

Borgå folkakademi föreslår att:

- en modell för deltagande skapas före försöket
- befintlig finansiering för studiesedlar inom fritt bildningsarbete används
- utbildning kan erbjudas avgiftsfritt utan lagändringar

4. Betydande risker för genomslaget

Förslaget kan minska efterfrågan på folkhögskoleutbildning. Det finns också risk att studier fragmenteras – 30 studiepoäng räcker ofta inte för att nå vidare till högskola.

Utan tillräckligt stöd ökar risken för avhopp och minskar genomslaget.

Dahlqvist Ingela
Borgå folkakademi Ab